

OS CASTIÑEIROS

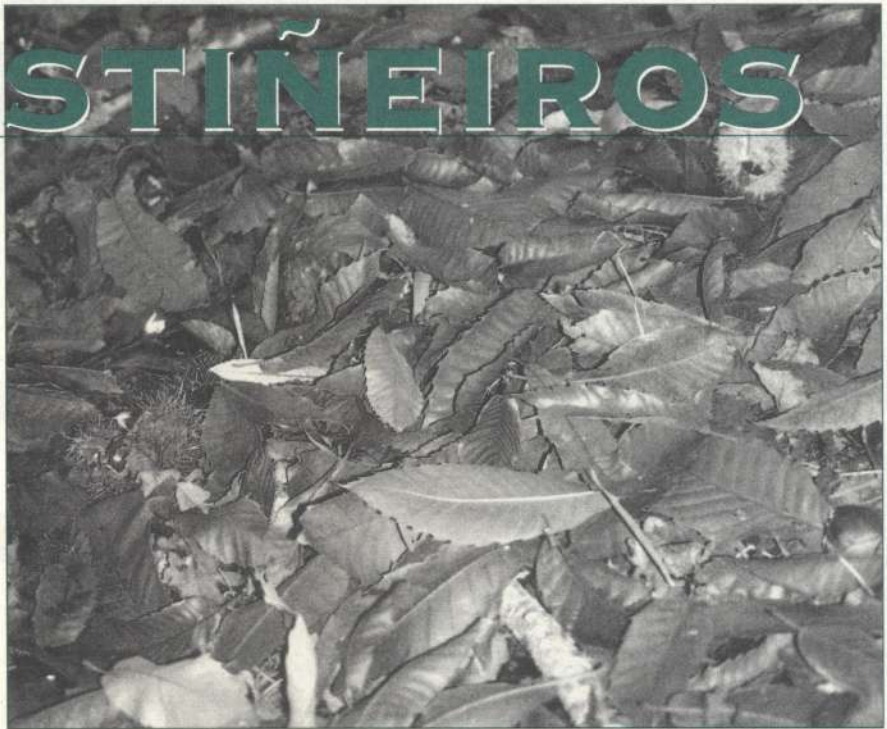
XACOBO FEIJOO LAMAS

Fotografía: Pepe Salvadores

PODERÍASE DICIR QUE O CASTIÑEIRO É UNHA ÁRBORE QUE NON PRECISA DE PRESENTACIÓN ENTRE NÓS, POIS TAL É A SÚA SIGNIFICANCIA E INTEGRACIÓN NA NOSA CULTURA, PAIXASE E IDENTIDADE RURAL DENDE XA O TEMPO DOS ROMANOS. PERSISTE O DEBATE SOBRE SE FORON ELES OS INTRODUTORES DA ESPECIE EN GALICIA PERO NON CABE DÚBIDA QUE FORON OS ENTUSIASTAS DIFUSORES DO SEU CULTIVO Ó LONGO DAS PRINCIPALES VÍAS DE COMUNICACIÓN DO IMPERIO COMO FONTE SEGURA DE CASTAÑAS COMO ALIMENTO PARA BESTAS E HOMES, E COMO PRODUCTOR DE MADEIRA E OUTRAS MATERIAS PRIMAS DE GRAN UTILIDADE, ESPECIALMENTE TANINOS PARA O CURTIDO DAS PELES E FABRICACIÓN DE COIROS.

A razón de titular o artigo en plural "os castiñeiros" é porque falar en Galicia do castiñeiro é falar necesariamente non só do *Castanea sativa* ou castiñeiro do país senon que cómpre falar do *Castanea x hybrida*, ou castiñeiro híbrido. Este último é o resultado dos cruzamentos entre o castiñeiro do país e especies asiáticas, principalmente chinas e xaponesas. As hibridacións fixéronse buscando a resistencia a enfermidade da "tinta", así chamada pola peculiar coloración que adquire a madeira das raíces e colo dos pes enfermos, e que é producida por fungos do xénero *Phytophthora*.

Se ben a "tinta" supuxo ó longo do presente século a práctica desaparición do castiñeiro do país como especie cultivada nas terras situadas por debaixo dos 600 m de altitude (xa que por riba desa cota os

fungos produtores da enfermidade non se desenvolven coa mesma virulencia por causa do clima, non chegando a matar á árbore), pódese dicir que na actualidade os castiñeiros híbridos representan unha garantía de supervivencia fronte á "tinta" para calquera selvicultor que se anime a plantalo en terreos por debaixo da devandita cota, ben en plantacións para madeira, castaña ou mixtas de madeira-froito.

Cómpre dicir que os principais clons híbridos resistentes resultantes da investigación científica obtivéronse en Galicia froito do esforzo e competencia profesional de precursores como Cruz Gallástegui, Urquijo, pero sobre todo polo chamado "Grupo de Santiago" dirixido principalmente polo catedrático da Universidade de Santiago de Compostela Viéitez Cortizo, nunha rara pero alentadora mostra de que en Galicia se pode facer investigación punteira a nivel mundial.

Aínda que se poderían encher páxinas sobre a cultura e a tradición relacionadas cos soutos, castañas, magostos, e tamén sobre o cultivo tradicional do castiñeiro e a importancia en Galicia da castaña antes da

chegada do cultivo da pataca, non faremos maior mención neste artigo xa que nos centraremos no castiñeiro cara o futuro, como árbore productora de riqueza e protagonista do desenvolvemento rural do monte e campos galegos cara ó século XXI.

CARACTERÍSTICAS E ESIXENCIAS

Empezaremos cunha breve descripción do castiñeiro. Polo seu porte, tamaño e lonxevidade, e sempre que non estea desmochado, é unha das nosas árbores máis maxestuosas, só comparable en porte e prestancia os mellores dos nosos carballos do país. Con folla caduca, simple, alterna, de 8 a 20 cm, e con bordes dentados, froce entre maio e xuño; o froito é a castaña, que madura en outono-novembro. Rebrotan de cepa trala corta o que lle da unha grande capacidade de rexeneración, sendo unha das especies máis resistentes ós lumes forestais e sendo os soutos unha das asociacións vexetais que máis resistencia poñen á propagación do lume a

causa do seu ambiente húmido e umbrófilo no sotobosque.

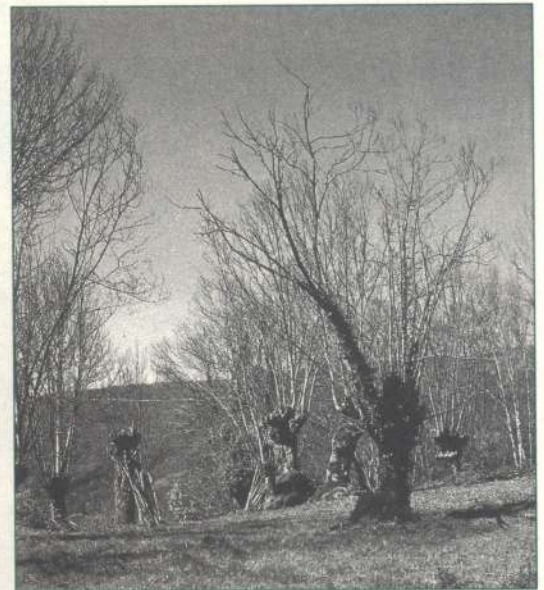
Contrariamente ó que se escoita moitas veces, o castiñeiro non é de ningún xeito unha especie de crecemento lento, ben ó contrario medra como as especies de crecemento medio-rápido. Tampouco cómpre de solos profundos e ricos, basta con que acaden uns 45 cm de profundidade e sexan frescos pero nunca empozados polo exceso de auga. Ademais prefire solos acedos, os máis abundantes en Galicia.

SELVICULTURA

Á hora de facermos unha plantación sobre un terreo das características sinaladas anteriormente, procederemos de distinto xeito en función da finalidade productiva buscada: froito ou madeira.

Nas plantacións de madeira poderanse plantar uns 625 pes/ha, de castiñeiro híbrido se estamos por baixo dos 600 m ou en zonas historicamente castigadas pola "tinta" ou castiñeiro do país se estamos por riba desa cota.

Se a plantación é de froito bastará cunhas 200 plantas/ha, neste caso enxertadas con variedades de castaña das que existen excelentes variedades en Lugo e Ourense. Utilizando estas variedades sabemos de antemán a época de froración, forma, tamaño e sabor das castañas, e anticipamos tamén uns dez anos a data de entrada en produción da árbore. Como antes, se a plantación se fai por baixo dos 600 m ou zonas de presenza da "tinta", os castiñeiros deberán enxertarse sobre un patrón híbrido de xeito que a parte inferior da árbore, patrón, será resistente o fungo da enfermidade que ataca pola raíz, mentras que a parte superior da planta así formada, puga, será dunha variedade seleccionada productora de castaña de calidade. Existe tamén a posibilidade de utilizar castiñeiros híbridos sen enxertar para obter castañas, para isto haberá que escoller adecuadamente os clons recomendados a tal fin. En todo caso sempre é conveniente o asesoramento no viveiro antes de facer a plantación. ■

MADEIRA E FROITO

A calidade da madeira de castiñeiro, apta para a carpintería e ebanistería máis esixentes, o mesmo que o feito de ser a castaña un froito deficitario no mercado mundial, cunha demanda crecente en Europa, América e Asia, fan do castiñeiro unha das inversións forestais máis atractivas. Ademais, é a especie que máis desenvolvemento rural leva asociado tanto por xerar para o seu cultivador rentas e ingresos anualizados mediante a venda da produción da castaña, como polo efecto multiplicador na cadea de postos de traballo de base territorial rural. Estes postos xéranse na transformación da madeira e da castaña, pois a transformación deste froito orixina unha importante actividade industrial.

PRODUCCIÓN DE PLANTA FORESTAL
Especialidade en frondosas, castiñeiro híbrido,
nogueiras, carballos, acevros
PLANTA FROITEIRA ENXERTADA
ABONOS ESPECIAIS E FITOSANITARIOS
EQUIPOS PROTECCIÓN DE PLANTAS, tesoiras,
motoserras, desbouzadores,...

**BOIBEL
FORESTAL**

PROXECTOS E ENXEÑERÍA FORESTAL
Xestión de axudas Unión Europea
SERVICIOS AGROFORESTAIS
PLANTACIÓNS FORESTAIS, ROTURACIÓNS
AGRARIAS TRATAMENTOS SELVÍCOLAS,
MANTEMENTOS: limpeza, podas, abonados,
tratamentos fitosanitarios (prágas, enfermidades)

MADEIRAS TRATADAS,
postes, caselos,
cerramentos,
entitoramentos,
pasarelas, sinalamentos